

Van werknemer naar ondernemer

09

Noortje Urlings

Publicatiedatum CBS-website: 3 maart 2009

Verklaring van tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2007–2008	= 2007 tot en met 2008
2007/2008	= het gemiddelde over de jaren 2007 tot en met 2008
2007/'08	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2007 en eindigend in 2008
2003/'06–2007/'08	= oogstjaar, boekjaar enz., 2003/'06 tot en met 2007/'08

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek - Facilitair bedrijf

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

1. Inleiding

Zelfstandig ondernemerschap levert een belangrijke bijdrage aan de groei van de productiviteit, werkgelegenheid en innovatiekracht van Nederland. Nieuwe bedrijven geven impulsen aan de onderlinge concurrentie, houden bestaande bedrijven scherp en zorgen voor innovatie (Ministerie van Economische Zaken, 2007). Eén van de doelen van het Kabinetsbeleid is het stimuleren van het ondernemerschap. Om de stap naar het ondernemerschap te stimuleren, moet het starten van een bedrijf sneller, aantrekkelijker en eenvoudiger worden. Regelingen moeten beter worden toegesneden op de situatie van de startende ondernemer.

Startende ondernemers zijn vaak eerst in loondienst werkzaam geweest. Dit onderzoek biedt een kwantitatief inzicht in het verschijnsel dat werknemers de overstap naar het ondernemerschap maken. Startende ondernemers die voorafgaand een studie volgden, geen werk hadden of een andere onderneming hadden zijn niet in dit onderzoek betrokken.

2. Definities en afbakening van het onderzoek

In dit onderzoek wordt ingegaan op de overstap van werknemer naar ondernemer. Onderzocht is hoeveel werknemers de overstap maken naar het ondernemerschap en welke kenmerken daaraan zijn verbonden.

Bij de kenmerken gaat het om persoonskenmerken van de werknemer die overstapt naar het ondernemerschap, kenmerken van het bedrijf waar de werknemer werkzaam was en kenmerken van het opgerichte bedrijf van de ondernemer. Een overzicht van de kenmerken die onderzocht zijn in dit onderzoek staat in tabel 1.

Ondernemerschap is het leiden van een eigen bedrijf door een zelfstandig ondernemer, ook wel zelfstandige genoemd. Zelfstandigen zijn personen die inkomen verwerven door voor eigen rekening en risico arbeid te verrichten in een eigen bedrijf of zelfstandig uitoefenend beroep evenals meewerkende gezinsleden en freelancers. Zelfstandig ondernemers die hun bedrijf in een BV hebben ondergebracht, de directeuren grootaandeelhouders (DGA's) zijn in dit onderzoek niet meegenomen. Door deze definitie te hanteren wordt aangesloten bij het begrippenkader van het BoS¹⁾ en het Sociaal Statistisch Bestand (SSB). Voor de inkomensgegevens van zelfstandigen maakt het CBS gebruik van de aangiften inkomstenbelasting. Aangezien de inkomstenbelasting specifiek wordt gebruikt voor de belasting op het inkomen van natuurlijke personen, worden in dit onderzoek alleen de natuurlijke personen meegenomen, dus de zelfstandigen.

In dit onderzoek wordt ingegaan op verschillende typen ondernemers (tabel 1):

- *Ondernemer zonder personeel*: Een ondernemer die geen personeel in dienst heeft, oftewel de zelfstandige zonder personeel (zzp-er).
- *Ondernemer met personeel*: Een ondernemer die personeel in dienst heeft en dus tevens werkgever is (zmp-er).
- *Hybride ondernemer*: Een ondernemer die een eigen bedrijf combineert met andere activiteiten zoals het werken in loondienst.
- *Parttime ondernemer*: Een persoon die geen volledige werkweek besteedt aan het drijven van een onderneming. In de resterende tijd verricht hij of zij geen betaalde arbeid. Dit biedt mogelijkheden tot het combineren van ondernemerschap met andere bezigheden, zoals zorgtaken.

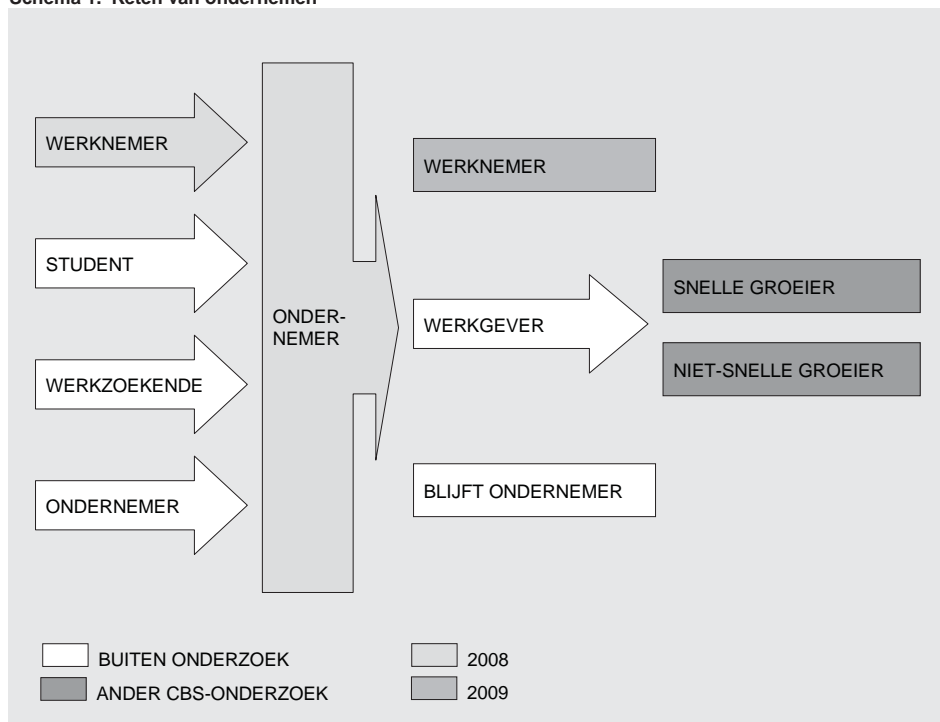
Tabel 1
Kenmerken van werknemer en ondernemer

Werknemer	Ondernemer
Persoonskenmerken Geslacht Leeftijd Burgelijke staat Aantal kinderen Leeftijd kinderen Herkomstgroepering	
Baankenmerken Dienstverband: voltijd/deeltijd/oproep Inkomen	
Bedrijfskenmerken Economische activiteit Grootteklasse: klein/midden/grootbedrijf Regio	Bedrijfskenmerken Economische activiteit Grootteklasse: klein/midden/grootbedrijf Rechtsvorm Regio Winst
	Ondernemerstypen Zelfstandige zonder personeel Zelfstandige met personeel Hybride ondernemer Parttime ondernemer

Om de stap van werknemer naar ondernemer beter te kunnen plaatsen binnen het ondernemerschap worden er verschillende fases van ondernemen onderscheiden in de keten van ondernemen (schema 1).

¹⁾ Bureau of Standards (BoS): lijst van standaardbegrippen die wordt gehanteerd binnen het CBS om inconsistenties te voorkomen.

Schema 1. Keten van ondernemen

Werknemer

Een werknemer werkt in loondienst en verkeert dus in een afhankelijke relatie met zijn werkgever en ontvangt een vast loon. De overheid heeft voor werknemers minimumvoorzieningen vastgelegd in de wetgeving, zoals minimumloon en werknemersverzekeringen.

Ondernemers starten uit verschillende situaties

Veel mensen zetten de stap naar het ondernemerschap na een aantal jaren werken in loondienst. Anderen worden na een opleiding ondernemer. Daarnaast biedt het ondernemerschap ook mogelijkheden voor mensen met een uitkering (Ministerie van Economische Zaken, 2007).

– Werknemer naar ondernemer

Ondernemers starten voor eigen rekening en risico een bedrijf. Het inkomen is mede afhankelijk van ontwikkelingen in de markt. Hierdoor neemt een ondernemer bewust financiële risico's en draagt zelf de verantwoordelijkheid op het gebied van inkomen. Dat is een andere situatie dan werken in loondienst. In dit onderzoek wordt de stap van werknemer naar ondernemer uitgewerkt.

– Student naar ondernemer

De overheid is van mening dat er niet vroeg genoeg kan worden begonnen met het stimuleren van het ondernemerschap en ondernemingszin. In het onderwijs - van basisschool tot universiteit - moet meer aandacht komen voor een ondernemende houding en het aanleren van ondernemerschapsvaardigheden. Het doel is dat uiteindelijk meer studenten voor het ondernemerschap gaan kiezen (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2008–2009).

– Werkzoekende naar ondernemer

Voor mensen in een uitkeringssituatie biedt het ondernemerschap een mogelijkheid om uit de uitkeringssituatie te komen. De stap naar het ondernemerschap vanuit een uitkering kan gemakkelijker gemaakt worden indien verlies aan uitkeringsrechten geleidelijk plaatsvindt. Het is sinds een aantal jaren mogelijk om met behoud van uitkering een onderneming te starten (Ministerie van Economische Zaken, 2007).

– Ondernemer naar ondernemer

Startende ondernemers hebben vaak ook al ervaring met het leiden van een onderneming. Het leiden van een andere onderneming is een veelgenoemde activiteit voor starters.

De keuze voor het ondernemerschap is vaak persoonlijk van aard. Steeds meer mensen hebben de behoefte om als zelfstandig ondernemer zelf de inhoud van hun arbeidsrelatie vorm te geven, werktijden flexibel in te delen en hun vakmanschap tot uiting te brengen. Trends als flexibilisering en individualisering spelen daarbij een rol. Financiële motieven

lijken een geringe rol te spelen bij de beslissing om ondernemer te worden (EIM, 2007).

Ondernemer naar werknemer

Ondernemers die moeite hebben het hoofd boven water te houden, gaan veelal weer aan de slag als werknemer. Wat zijn de financiële gevolgen als de ondernemer weer aan de slag gaat als werknemer? Zegt dit iets over de cultuur in Nederland, over risicomijdend gedrag. In 2009 is ruimte voor onderzoek naar de overstap van ondernemer naar werknemer.

Ondernemer naar werkgever

Bij de overstap van ondernemer naar werkgever gaat het om het groeimoment: de stap om (meer) personeel in dienst te nemen. Niet alle ondernemers hebben de ambitie om te groeien. Het overheidsbeleid is erop gericht ondernemers die wel het potentieel en de wens hebben om door te groeien te stimuleren (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2007–2008). Daarom zijn maatregelen genomen om belemmeringen voor het aannemen van personeel weg te nemen.

Snelle en niet-snelle groeiers

Een snelle groeier is een bedrijf dat in 3 jaar met minimaal 20 procent per jaar groeit, in termen van werknemers en/of in termen van omzet. Niet alle ondernemers hebben de ambitie om te groeien. Sommigen willen zelf de controle houden of hebben niet genoeg werk om uit te breiden. Hoe onderscheiden en presteren snelgroeiende ondernemingen zich van niet-snelgroeiende ondernemingen? Deze vraag wordt beantwoord in het onderzoek snelle groeiers van het CBS.

3. Onderzoeksbeschrijving

3.1 Bronnen

Dit onderzoek is gebaseerd op gegevens uit het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) en het Algemeen Bedrijven Register (ABR). Het SSB is een databestand waarin gegevens over personen, banen en uitkeringen in Nederland aan elkaar te relateren zijn. De gegevens in het SSB zijn gebaseerd op registraties van onder andere gemeenten, de belastingdienst en de Uitvoeringsorganisatie Werknemersverzekeringen (UWV). Daarnaast is ook informatie opgenomen uit enquêtes. In het ABR zijn alle statistische eenheden met de benodigde kenmerken voor het waarnemen van productiefactoren vastgelegd. De basis van het ABR wordt gevormd door het Handelsregister (HR) van de Kamer van de Koophandel (KvK).

3.2 Toelichting

Het onderzoek 'Van werknemer naar ondernemer' kijkt naar werknemers die overstappen naar het ondernemerschap (overstappers), dus personen die ultimo september jaar T (2003) werknemer waren en ultimo jaar T + 1 (2004) zelfstandige. Ultimo september, de laatste vrijdag van september, is een standaard peilmoment in het SSB.

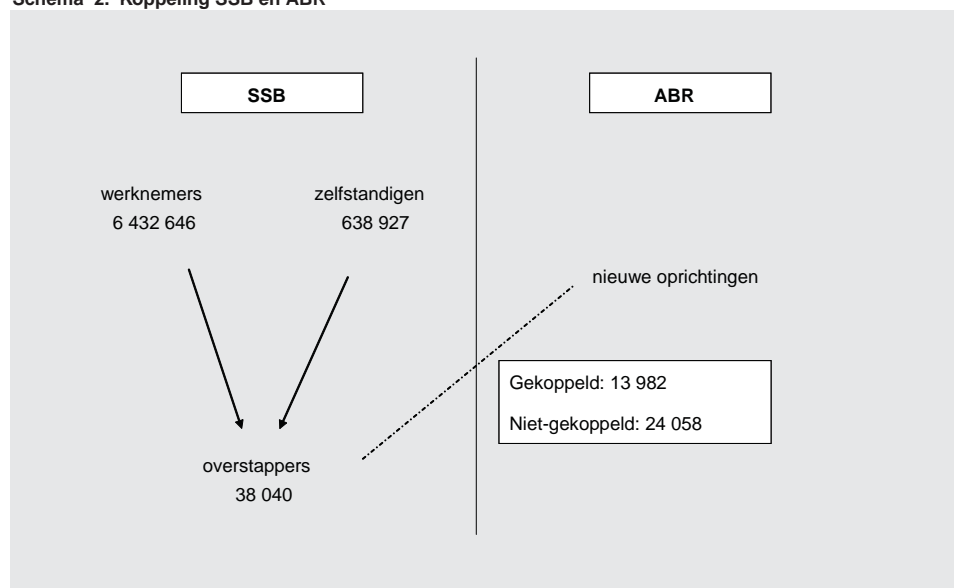
De volgende variabelen zijn met behulp van het SSB verkregen:

- Persoonskenmerken van de werknemer die uitstroomt: geslacht, leeftijd, herkomst-groepering, burgerlijke staat, aantal kinderen, soort dienstverband en totaal fiscaal maandbedrag. Het SSB bevat geen informatie over het opleidingsniveau van de werknemers. Persoonskenmerken worden gemeten in jaar T.
- Kenmerken van het bedrijf waar de werknemer werkzaam was: economische activiteit en grootteklasse. Deze kenmerken worden gemeten in jaar T.
- Kenmerken van het bedrijf van de zelfstandige: economische activiteit, vestigings-gemeente en fiscaal winstbedrag en het baanpeil (hybride ondernemer: persoon heeft wel/geen baan als werknemer). De kenmerken van het bedrijf van de zelfstandige en het baanpeil worden gemeten in jaar T + 1.

Voor de definities van de verschillende variabelen zie bijlage 1.

Na het uitvoeren van analyses op het SSB-bestand ontbreekt nog informatie over het opgerichte bedrijf van de overstapper. Het SSB bevat informatie over de werknemers die ondernemer worden (personen) en het ABR bevat informatie over bedrijven (ondernemingen). Door het koppelen van deze bestanden wordt meer informatie verkregen over het bedrijf dat de overstapper heeft opgericht. Het gaat dan om informatie als grootteklasse, rechtsvorm en ondernemerstype. Het bestand met de overstappers uit het SSB is gekoppeld aan het bestand met de nieuwe oprichtingen uit het ABR. Van de 38 040 overstappers kunnen 13 982 overstappers (36,8 procent) gekoppeld worden aan het ABR (schema 2).

Schema 2. Koppeling SSB en ABR

Niet alle overstappers uit het SSB kunnen gekoppeld worden aan het ABR. Hiervoor is een aantal redenen te noemen:

- Vof's, maatschappen en CV's zijn moeilijk te koppelen.
- Bij een aantal activiteiten is voor natuurlijke personen geen inschrijving verplicht bij de KvK. Dit zijn vooral bedrijven in de landbouw en visserij en vrije beroepsbeoefenaars (onder andere accountants, beroepen in de zorg en kunstenaars). Bedrijven met deze activiteiten staan dus niet in het ABR, maar wel in het SSB. Ongeveer een kwart van de overstappers kan daardoor niet gekoppeld worden aan het ABR.
- Naast onvolledige dekking, treedt ook vertraging op bij het verwerken van inschrijvingen bij de KvK en het ABR.

3.3 Controle

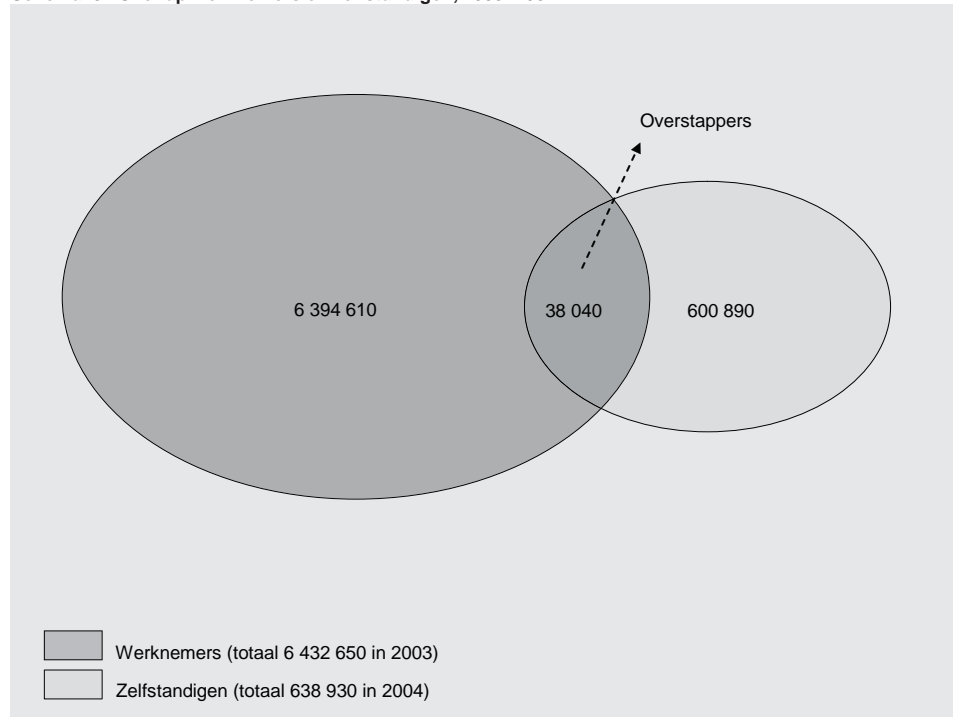
Er is een controle uitgevoerd om te kijken of de overstappers die wel gekoppeld zijn aan het ABR (13 982) representatief zijn voor alle overstappers (38 040 gebaseerd op het SSB). Na het analyseren van de variabelen economische activiteit en geslacht blijkt dat de gekoppelde records niet volledig representatief zijn voor het totaal aantal overstappers. Om daarvoor te corrigeren zijn de gekoppelde records opgehoogd naar het totaal aantal overstappers met behulp van een weegfactor. Er is een weging gemaakt op basis van economische activiteit en geslacht.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek getoond. Beschreven wordt hoeveel werknemers de overstap maken naar het ondernemerschap en welke kenmerken hieraan verbonden zijn.

In 2003 telde Nederland 6 432 650 werknemers. Het aantal zelfstandigen in 2004 bedroeg 638 930 waarvan er 38 040 vanuit het werknemerschap overgestapt zijn naar het ondernemerschap (schema 3). De werknemers die overstappen naar het ondernemerschap worden in dit onderzoek 'overstappers' genoemd.

Schema 3. Overlap werknemers en zelfstandigen, 2003–2004

4.1 Bedrijfskenmerken

Het aantal overstappers verschilt sterk tussen de onderscheiden bedrijfstakken. In tabel 2 is de verdeling per bedrijfstak weergegeven. In de zakelijke dienstverlening stappen de meeste mensen over naar het ondernemerschap. In deze bedrijfstak worden vooral organisatieadviesbureaus opgericht. Ook in de bouw, detailhandel en overige dienstverlening zitten veel startende ondernemers. In de overige dienstverlening worden vooral bedrijven opgericht in de kunst en in de kappersbranche. In deze branches zijn relatief bescheiden investeringen nodig om als zelfstandig ondernemer te kunnen starten. In de industrie zijn er nauwelijks werknemers die een bedrijf starten, slechts 4 procent. Dit is onder andere het gevolg van de schaalvergroting die al jaren in deze bedrijfstak plaatsvindt. De horeca, groothandel en autobranche laten ook weinig starters zien. De horeca heeft een sterk lokaal karakter en kent relatief hoge toetredingskosten, waardoor er weinig starters zijn in deze bedrijfstak.

Niet alle starters waren in dezelfde bedrijfstak werkzaam als waarin zij nu als ondernemer zijn begonnen. Tabel 3 geeft een overzicht in welke bedrijfstak de overstappers voorheen werkzaam waren. Al met al heeft tussen de 25 en 60 procent van de overstappers werkervaring in de bedrijfstak waarin zij nu als ondernemer zijn gestart. Daarnaast is in elke bedrijfstak tussen de 12 en 20 procent afkomstig uit de zakelijke dienstverlening.

De meeste ondernemers starten een bedrijf als zzp-er: 82 procent van de overstappers start een bedrijf zonder personeel in dienst te nemen (grafiek 1). De meest voor de hand liggende keuze qua rechtsvorm is in dat geval de eenmanszaak. Er is sprake van maximaal fiscaal voordeel dankzij de startersaftrek, de zelfstandigenaftrek en de MKB winst vrijstelling. Wordt een onderneming gestart samen met een partner, dan kan dit in

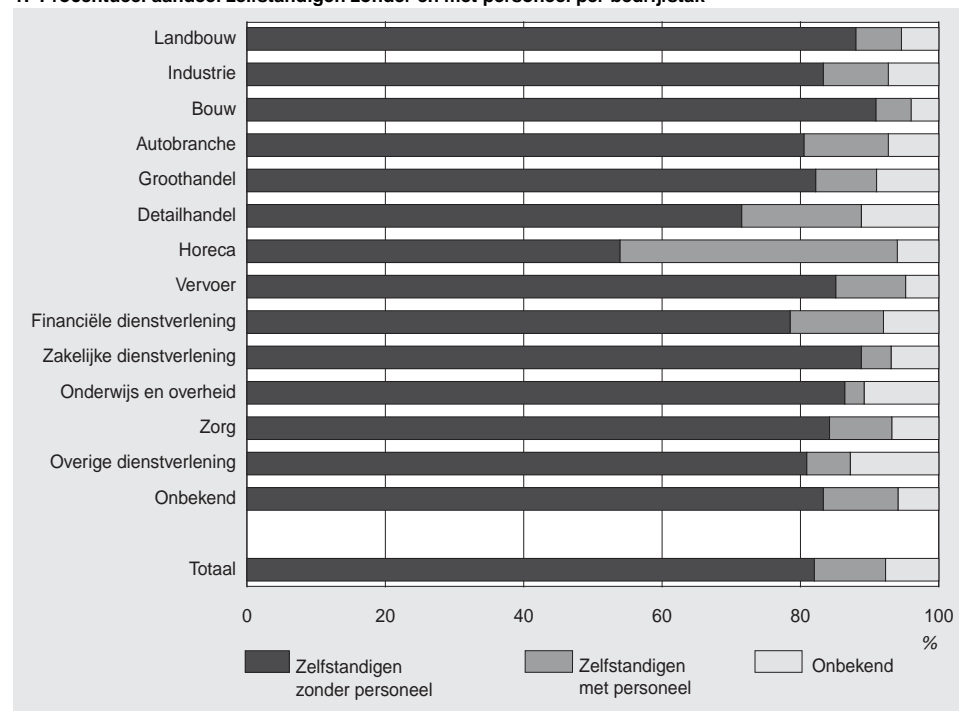
Tabel 2
Overstappers per bedrijfstak

Bedrijfstakken	Uitstroom uit loondienst		Instroom in ondernemerschap	
		%		%
Landbouw	1 290	3	2 970	8
Industrie	3 150	8	1 650	4
Bouw	3 280	9	4 490	12
Autobranche	910	2	950	3
Groothandel	2 580	7	2 130	6
Detailhandel	3 210	8	4 170	11
Horeca	2 190	6	2 700	7
Vervoer	2 090	5	1 390	4
Financiële dienstverlening	1 830	5	1 240	3
Zakelijke dienstverlening	7 560	20	8 510	22
Onderwijs en overheid	2 940	8	750	2
Zorg	3 610	9	1 850	5
Overige dienstverlening	2 850	7	4 540	12
Onbekend	560	1	690	2
Totaal	38 040	100	38 040	100

Tabel 3
Uitstroom uit loondienst in vergelijking met instroom in het ondernemerschap

	Uitstroom													Totaal
	Land- bouw	Industrie	Bouw	Auto- branche	Groot- handel	Detail- handel	Hore- ca	Ver- voer	Financiële dienst- verlening	Zakelijke dienst- verlening	Onder- wijs en overheid	Zorg	Overige dienst- verlening	
<i>Instroom</i>	%													
Landbouw	27	8	5	1	7	4	2	5	3	12	8	12	3	100
Industrie	2	37	7	2	7	7	2	4	3	14	6	5	4	100
Bouw	2	8	51	1	5	5	2	4	2	11	3	3	3	100
Autobranche	1	10	3	46	7	4	2	6	2	10	3	3	2	100
Groothandel	3	11	4	2	27	9	4	5	4	17	5	5	3	100
Detailhandel	2	7	3	2	10	34	5	4	4	14	5	6	4	100
Horeca	1	6	2	2	4	6	44	5	3	14	4	6	4	100
Vervoer	2	5	2	2	6	5	3	44	3	16	4	5	2	100
Financiële dienstverlening	1	4	3	1	5	6	3	5	40	14	5	6	3	100
Zakelijke dienstverlening	1	8	3	1	6	4	2	4	6	43	10	6	5	100
Onderwijs en overheid	1	5	2	2	3	3	2	6	3	19	39	11	4	100
Zorg	0	2	1	0	1	2	1	2	1	7	10	62	9	100
Overige dienstverlening	1	6	1	1	3	8	5	4	3	15	12	8	33	100
Totaal	3	8	9	2	7	8	6	5	5	20	8	9	7	100

1. Procentueel aandeel zelfstandigen zonder en met personeel per bedrijfstak

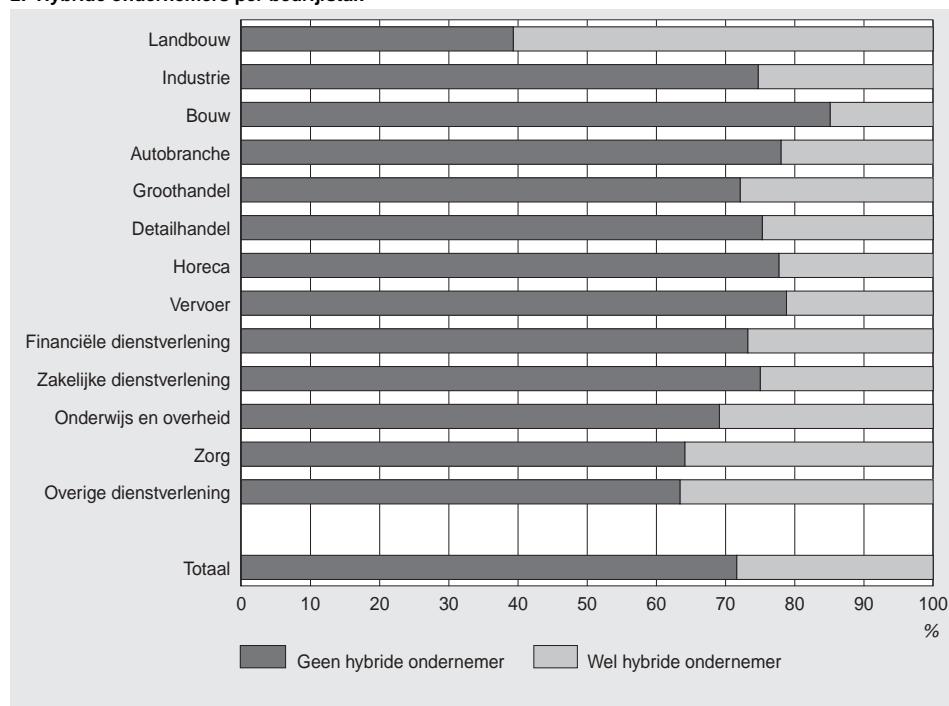
Bron: CBS.

de vorm van een vof of een maatschap. Van de overstappers start 97 procent een eenmanszaak en slechts 3 procent start een vof, maatschap of CV. Er is qua rechtsvorm weinig verschil tussen de onderscheiden bedrijfstakken. De horeca vormt echter een uitzondering hierop. In deze bedrijfstak worden relatief veel samenwerkingsverbanden (vof's) opgericht. Daarnaast neemt 40 procent van de overstappers in de horeca personeel in dienst. Ondernemers die een restaurant beginnen nemen meestal personeel in dienst.

Mensen die minder risico willen nemen, kiezen voor een (tijdelijke) combinatie van deels werknemer zijn en deels ondernemer, het zogenaamde hybride ondernemerschap. In de beginfase combineren ondernemers vaak het ondernemerschap met een baan in loondienst om de onderneming de ruimte te geven om te groeien voordat zij voor hun inkomen volledig afhankelijk zijn van de onderneming. Andere ondernemers kiezen voor de zekerheid van een baan in loondienst naast de onderneming en hebben ook niet de ambitie om door te groeien tot fulltime ondernemer (EIM, 2008). Bijna 30 procent van de overstappers combineert het ondernemerschap met een baan in loondienst. Het is niet bekend hoe groot de groep is die het ondernemerschap combineert met zorgtaken of pensioen. De verwachting is dat vrouwen vaker dan mannen het bedrijf combineren met andere activiteiten, vooral het verzorgen van gezin/kinderen (EIM, 2008). Er zijn echter evenveel mannelijke als vrouwelijke hybride ondernemers.

In sommige bedrijfstakken komen meer hybride ondernemers voor dan in andere bedrijfstakken. In de zakelijke dienstverlening, landbouw en de kappersbranche (overige dienstverlening) is het aantal hybride ondernemers relatief groot. Van de 11 000 hybride ondernemers is 20 procent actief in de zakelijke dienstverlening en 15 procent in de overige dienstverlening. Dit is logisch, omdat dit ook de bedrijfstakken zijn waarin de meeste overstappers zitten. In de landbouw, zorg en overige dienstverlening komen relatief veel hybride ondernemers voor. In de bouw zijn er weinig hybride ondernemers, slechts 15 procent (grafiek 2).

2. Hybride ondernemers per bedrijfstak

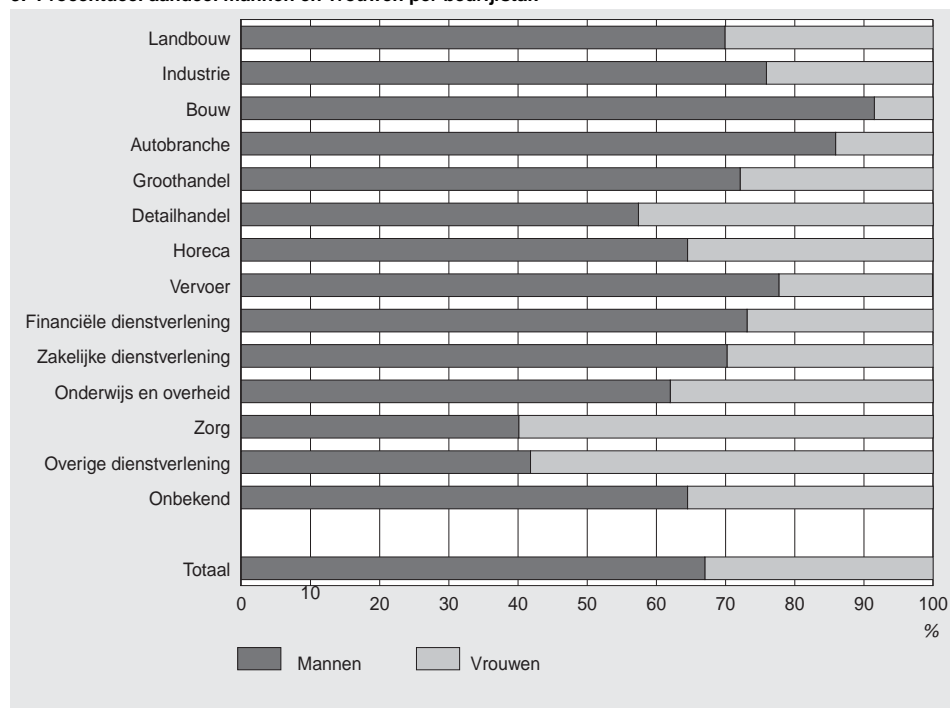

Bron: CBS.

4.2 Persoonskenmerken

Er zijn meer mannen dan vrouwen die de overstap naar het ondernemerschap maken: twee derde mannen en een derde vrouwen. Het aandeel vrouwen varieert sterk per bedrijfstak (grafiek 3). Vrouwen komen vooral meer voor als ondernemer in de welzijnszorg en persoonlijke dienstverlening. In de bouw en autobranche is de participatie van vrouwen duidelijk lager: in de bouw is slechts 9 procent van de overstappers vrouw en in de autobranche 14 procent.

3. Procentueel aandeel mannen en vrouwen per bedrijfstak

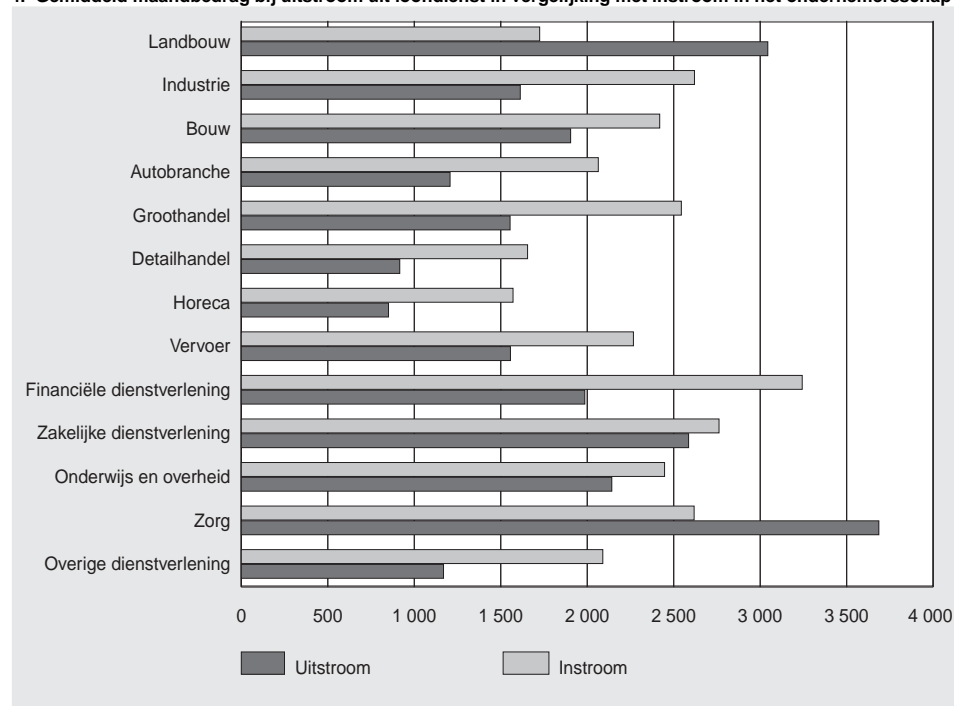

Bron: CBS.

4.3 Financiële positie van de ondernemer

Hoewel financiële motieven vaak van ondergeschikt belang lijken bij het starten van een onderneming, speelt de inkomensvorming een belangrijke rol bij de beslissing om een onderneming te starten en de verdere ontwikkeling van de onderneming. Anders dan voor werknemers heeft het inkomen voor een ondernemer een meervoudige functie. Voor werknemers dient het inkomen primair om van te leven (consumeren) en eventueel te sparen. Voor een ondernemer is het winstinkomen niet alleen bedoeld om van te leven/sparen, maar ook voor investeringen en reserveringen voor de onderneming, om zo de groei en continuïteit van de onderneming te waarborgen.

4. Gemiddeld maandbedrag bij uitstroom uit loondienst in vergelijking met instroom in het ondernemerschap

Bron: CBS.

Tussen de inkomens van startende ondernemers en werknemers bestaan grote verschillen. Over het algemeen verdienen startende ondernemers in het startjaar minder dan toen zij nog in loondienst waren (grafiek 4). Vooral de horeca laat een laag maandbedrag zien bij de start van de onderneming. De verschillen tussen de inkomens van startende ondernemers en werknemers zijn het kleinst in de zakelijke dienstverlening. Opvallend is dat startende ondernemers in de landbouw en zorg meer verdienen dan toen zij nog in loondienst waren.

Winsten kunnen in de tijd sterk fluctueren en kunnen zelfs negatief zijn. Er zijn grote verschillen in gemiddelde winst tussen de verschillende bedrijfstakken (tabel 4). De zorg en de landbouw laten de hoogste gemiddelde winst zien. De zakelijke dienstverlening heeft een gemiddelde jaarwinst van ruim 26 000 euro. In deze bedrijfstak is het mogelijk met geringe investeringen al snel als zelfstandig ondernemer te starten. De gemiddelde winst van horecabedrijven is het laagst. De horeca heeft te maken met hoge toetredingskosten, die de eerste jaren de winst erg drukken.

Op basis van eerder onderzoek door het EIM is de verwachting, dat de winst van vrouwelijke ondernemers kleiner zal zijn dan die van mannelijke ondernemers²⁾. Vrouwelijke ondernemers zijn in mindere mate dan de mannelijke ondernemers voor hun levensonderhoud aangewezen op de inkomsten uit het bedrijf. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt inderdaad dat de gemiddelde winst van vrouwen kleiner is dan die van mannen. De verschillen zijn het kleinst in de horeca en detailhandel en het grootst in de zorg, landbouw en zakelijke dienstverlening.

Tabel 4.
Gemiddelde winst op jaarbasis per bedrijfstak

Bedrijfstakken	Totaal	Mannen	Vrouwen
	<i>Euro</i>		
Landbouw	27 410	31 220	18 530
Industrie	1 550	17 470	9 650
Bouw	20 720	21 370	12 360
Autobranche	11 790	11 720	9 000
Groothandel	14 400	15 630	10 830
Detailhandel	7 940	9 310	5 870
Horeca	7 530	7 390	7 440
Vervoer	15 620	16 400	12 940
Financiële dienstverlening	18 770	21 590	10 440
Zakelijke dienstverlening	26 120	29 330	18 620
Overheid en onderwijs	20 260	22 190	17 120
Zorg	36 310	56 540	22 600
Overige dienstverlening	9 760	14 770	6 270

²⁾ EIM, Vrouwen aan de start, Een vergelijking tussen vrouwelijke en mannelijke starters en hun bedrijven, juni 2008.

5. Conclusies en aanbevelingen

In dit onderzoek is nagegaan hoeveel werknemers de overstap maken naar het ondernemerschap en welke kenmerken hieraan zijn verbonden.

Het aantal werknemers dat is overgestapt naar het ondernemerschap is 38 040 in de periode 2003–2004. Omdat het voor het eerst is dat zo'n onderzoek is uitgevoerd is niet bekend of dit meer of minder is dan in voorgaande perioden. Om dit te kunnen vaststellen is het wenselijk om andere periodes te bestuderen en het onderzoek structureel te gaan uitvoeren.

Vooraf in de zakelijke dienstverlening, bouw, detailhandel en kappersbranche zitten veel overstappers. Bijna de helft van de overstappers in de onderscheiden bedrijfstakken start een onderneming in dezelfde bedrijfstak als waarin de overstapper als werknemer werkzaam was. De meeste ondernemers starten een bedrijf als eenmanszaak. Er zijn meer mannen dan vrouwen die de overstap maken naar het ondernemerschap. Bijna drie op de tien overstappers combineert in het jaar van overstappen het ondernemerschap met een baan in loondienst. Overstappers verdienen in het startjaar gemiddeld minder dan toen zij nog in loondienst waren.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek:

- Beleidsmakers, met name die van het ministerie van Economische Zaken hebben ook in de komende jaren veel belangstelling voor de groep startende ondernemers (zzpers). Daarom is het wenselijk om dit onderzoek structureel te gaan uitvoeren.
- De onderscheiden fases in de keten van ondernemen zijn allemaal interessant voor vervolgonderzoek (schema 1). Beleidsmakers willen meer inzicht krijgen in de bedrijven die hun eerste werknemer aannemen. Daarom is een onderzoek naar De overstap van ondernemer naar werkgever wenselijk. Een andere belangrijke vraag is wat er gebeurt met de bedrijven van de startende ondernemers. Door het meten van economische prestaties (investeringen, omzet en toegevoegde waarde) van de startende bedrijven en het volgen van deze bedrijven door de tijd wordt een indicatie gegeven van de groei van een bedrijf.
- Ondernemers die moeite hebben hun hoofd boven water te houden, gaan veelal weer aan de slag als werknemer. In 2009 is binnen het CBS ruimte voor onderzoek naar De overstap van ondernemer naar werknemer.

Literatuurlijst

Belastingdienst, www.belastingdienst.nl

EIM, Bedrijvendynamiek en werkgelegenheid Periode 1987–2007, januari 2008.

EIM, Van onbemind tot onmisbaar, De economische betekenis van ZZP'ers nu en in de toekomst, oktober 2007.

EIM, Vrouwen aan de start, Een vergelijking tussen vrouwelijke en mannelijke starters en hun bedrijven, juni 2008.

Ministerie van Economische Zaken: Groeiende groep zelfstandige ondernemers steeds belangrijker voor de Nederlandse economie, 17 december 2007.

Ministerie van Economische Zaken: Kabinetsbrief 'Werken aan ondernemend Nederland: het belang van zelfstandig ondernemerschap', december 2007.

Tweede Kamer der Staten-Generaal, Vergaderjaar 2008–2009, Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Economische Zaken (XIII) voor het jaar 2009.

Tweede Kamer der Staten-Generaal, Vergaderjaar 2007–2008, 31 311, nr. 2.

Begrippenlijst

ABR	Algemeen Bedrijvenregister
BoS	Bureau of Standards
BV	Besloten Vennootschap
CV	Commanditaire Vennootschap
DGA	Directeur Grootaandeelhouder
GBA	Gemeentelijke Basisadministratie
KvK	Kamer van Koophandel
MKB	Midden- en kleinbedrijf
NACE	Nomenclature générale des Activités économiques dans la Communauté Européenne
NV	Naamloze Vennootschap
SBI	Standaard Bedrijfsindeling
SSB	Sociaal Statistisch Bestand
UWV	Uitvoeringsinstantie Werknemersverzekeringen
Vof	Vennootschap onder firma
Zmp	Zelfstandige met personeel
Zzp	Zelfstandige zonder personeel

Bijlage 1. Definities

Economische activiteit

De economische activiteit wordt afgeleid vanuit de Standaard Bedrijfsindeling 1993 (SBI'93), de bedrijvensclassificatie die in de hele Europese Unie wordt gebruikt en internationaal wordt aangeduid als NACE (Nomenclature générale des Activités économiques dans la Communauté Européenne).

Tabel 5
Indeling bedrijfsklassen

	SBI'93
<i>Bedrijfstakken</i>	
Landbouw	01–14
Industrie	15–41
Bouw	45
Autobranche	50
Groothandel	51
Detailhandel	52
Horeca	55
Vervoer	60–64
Financiële dienstverlening	65–67
Zakelijke dienstverlening	72–74
Overheid en onderwijs	75–80
Zorg	85
Overige dienstverlening	90–93

Fiscaal maandbedrag

Het fiscaal maandbedrag komt tot stand door de verschillende inkomsten die een persoon in de maand van het peilmoment ontvangt bij elkaar op te tellen. Het betreft inkomsten uit:

- een bijstandsuitkering
- een arbeidsongeschiktheidsuitkering
- een WW-uitkering
- pensioen
- een overige uitkering
- een baan als werknemer
- een baan als zelfstandige
- overige arbeid
- een beurs
- arbeid in het buitenland
- een uitkering in het buitenland

Voor een werknemer bestaat het maandbedrag vooral uit de inkomsten van een baan als werknemer. Het maandelijks fiscaal bedrag aan inkomsten uit de banen in de maand van het peilmoment van personen die op het peilmoment een baan hebben. Voor een zelfstandige bestaat het maandbedrag voor het merendeel uit de inkomsten van baan als zelfstandige. De inkomsten van een zelfstandige zijn gelijk aan de fiscale winst per maand. Het winstbedrag op jaarbasis wordt gedeeld door 12 om tot het maandbedrag te komen.

Fiscaal winstbedrag

Het fiscaal winstbedrag voor zelfstandigen is als volgt opgebouwd:

1. Winst/verlies uit onderneming is het 'resultaat uit bedrijfsvoering'

Saldo (opbrengsten minus uitgaven): bedrijfseconomische winst

2. Vermeerderd met de correcties voor: privé-gebruik woning en auto van de zaak, bedrag kleine ondernemingsregeling btw, desinvesteringsbijtellings, correcties voor niet of beperkt aftrekbare bedragen en afname fiscaal toelaatbare reserves.
3. Verminderd met: investeringsaftrek, correcties voor vrijgestelde winstbestanddelen en toename fiscaal toelaatbare reserves.

Saldo: fiscale winst

4. Verminderd met: zelfstandigenaftrek, MKB winstvrijstelling, aftrek speur- en ontwikkelingswerk, meewerkaftrek, stakingsaftrek en te verrekenen verliezen uit andere belastingjaren.

Saldo: belastbare winst

Rechtsvormen

Natuurlijke personen

Natuurlijke personen die een onderneming opzetten gaan zelfstandig verplichtingen aan. Natuurlijke personen doen aangifte inkomstenbelasting. Voorbeelden zijn een eenmanszaak, een vof, een maatschap en een cv.

Eenmanszaak

Bij een eenmanszaak drijft de ondernemer de onderneming alleen. Een eenmanszaak kan wel personeel in dienst hebben. Bij een eenmanszaak is de eigenaar aansprakelijk voor de schulden van de onderneming.

Vennootschap onder firma (vof)

Van een vennootschap onder firma is sprake als vennoten samen met anderen een onderneming beginnen. Elke vennoot die aan de eisen voor ondernemerschap voldoet, geldt voor de inkomstenbelasting als ondernemer. Tevens is elke vennoot hoofdelijk aansprakelijk voor het geheel van alle schulden van de vof.

Maatschap

In het geval van een maatschap wordt een vrij beroep uitgeoefend in samenwerking met anderen (maten), bijvoorbeeld in een artsenpraktijk. Elke maat is ondernemer voor de inkomstenbelasting. Daarnaast is elke maat voor een evenredig deel aansprakelijk voor alle schulden van de maatschap.

Commanditaire Vennootschap (CV)

Voor een CV gelden grotendeels dezelfde regels als voor een vof. Het verschil is dat een CV behalve de gewone vennoten ook nog stille vennoten heeft. De stille vennoten brengen geld in de CV, maar bemoeien zich niet met de verdere gang van zaken ervan. Elke beherende vennoot is ondernemer voor de inkomstenbelasting. De stille vennoot is geen ondernemer. Elke beherende vennoot is met zijn persoonlijk vermogen hoofdelijk aansprakelijk voor het geheel van de schulden van de CV. De stille vennoten lopen het risico om hun ingebrachte kapitaal te verliezen.

Rechtspersonen

Veel ondernemingen zijn rechtspersonen. Een rechtspersoon is een organisatie die verplichtingen aangaat, die in een 'juridische' eenheid weergegeven zijn. De organisatie is aansprakelijk voor de schulden van de onderneming. Rechtspersonen doen aangifte vennootschapsbelasting. Voorbeelden zijn een nv en een bv.

Bron: www.belastingdienst.nl